

Günəl Kərimli,
Gülnarə Qurbanova
Mingəçevir Dövlət Universiteti
müəllim
E-mail: Mirzoyeva_86@mail.ru

AZƏRBAYCAN MƏDƏNİYYƏTİNİN HİMAYƏDARI

“Şübhəsiz ki, insanlara şeir qədər, ədəbiyyat qədər güclü təsir edən, yəni insanların mənəviyyatına, əxlaqına, tərbiyəsinə, fikirlərinin formalaşmasına bu qədər güclü təsir göstərən başqa bir vasitə yoxdur”

Heydər Əliyev

Xülasə: Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründə Bakının görkəmli yerlərində Azərbaycan xalqının keçmişində dərin iz qoymuş görkəmli şəxsiyyətlərin heykəlləri ucaldılmış, ev muzeyləri yaradılmışdı. Heydər Əliyev çox gözəl bilirdi ki, böyük şəxsiyyətlərin abidəyə çevrilməsi xalqın milli duyğularının güclənməsinə son dərəcə müsbət təsir edəcək.

Xalqın istəyi ilə hakimiyyətə qayıdan ulu öndər ölkəmiz müstəqillik qazandıqdan sonra bir müddət çətinliklər qarşısında qalan Azərbaycan mədəniyyətinə yeni abı-hava gətirdi, onun tərəqqisinə yeni təkan verdi. Xaricə üz tutmuş incəsənət xadimləri vətənə qayıtdılar, bir sıra sənət adamlarına fəxri ad, müxtəlif mükafatlar verildi.

Açar sözlər: Azərbaycan mədəniyyəti, Heydər Əliyev, mədəniyyətimizin inkişafı, milli kino, kino istehsalı

Yaşadığı bütün həyatı boyu xalqını, vətənini düşünən, ürəyi doğma xalqının xoşbəxtliyi üçün çırpınan, ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirmək üçün misilsiz fədakarlıqlar göstərmiş, ölkəmizi bəlalardan qurtarmağı bacarmışdır. Müasir dünyanın ən aktual çağırışlarına cavab vermək bacarığı ilə XX və XXI əsrin məşhur siyasi xadimləri arasında həmişəlik və layiqli yerini tutan Heydər Əliyev bir sıra siyasi xadimin edə bilmədiyini gerçəkləşdirmişdir. On böyük amalı Azərbaycanı şöhrətləndirmək olan bu dahi insan tükənməz enerjiyə malik idi. Zəngin düşüncələrə malik dahi şəxsiyyət qarşıya konkret məqsədlər qoyur və insanları bu məqsədlər naminə səfərbər edirdi. Elm, təhsil və mədəniyyətin inkişafına xüsusi qayğı ilə yanaşan Heydər Əliyev vətəninin tərəqqisinin yeganə yolunu xalqın maariflənməsində görürdü. Fundamental və humanitar elmlərə böyük əhəmiyyət verən ümummillə liderimiz belə hesab edirdi ki, ölkənin iqtisadi bazasının gücləndirilməsi ilə elm və təhsilin inkişafı paralel aparılmalıdır [3].

Heydər Əliyev dövrü Azərbaycan tarixinə elmin, təhsilin və mədəniyyətin tərəqqi dövrü kimi həkk olundu. Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründə nəinki paytaxtda, eləcə də ölkəmizin müxtəlif rayon və şəhərlərində çoxsaylı uşaq bağçası, məktəb, mədəniyyət evləri, kitabxanalar açıldı. Milli-mənəvi dəyərlərimizi beynəlxalq aləmdə tanıdan Heydər Əliyev sayəsində mədəniyyətin bütün sahələrində görünməmiş uğurlar qazanıldı. İnsanların əməyini yüksək qiymətləndirən ulu öndərin qayğısı sayəsində çox sayda görkəmli bəstəkar, rəssam, şair, yazıçı, heykəltəraş yetişdi. İncəsənətə meyli olan Heydər Əliyev Azərbaycanda mədəniyyətin maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsinə xüsusi diqqət yetirirdi. Azərbaycan gəncləri Sankt-Peterburq, Moskvanın incəsənət yönümlü ali təhsil müəssisələrində təhsil alıb vətənə qayıdırdılar [2].

Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründə Bakının görkəmli yerlərində Azərbaycan xalqının keçmişində dərin iz qoymuş görkəmli şəxsiyyətlərin heykəlləri ucaldılmış, ev muzeyləri yaradılmışdı. Heydər Əliyev çox gözəl bilirdi ki, böyük şəxsiyyətlərin abidəyə çevrilməsi xalqın milli duyğularının güclənməsinə son dərəcə müsbət təsir edəcək.

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

Xalqın istəyi ilə hakimiyyətə qayıdan ulu öndər ölkəmiz müstəqillik qazandıqdan sonra bir müddət çətinliklər qarşısında qalan Azərbaycan mədəniyyətinə yeni abı-hava gətirdi, onun tərəqqisinə yeni təkan verdi. Xaricə üz tutmuş incəsənət xadimləri vətənə qayıtdılar, bir sıra sənət adamlarına fəxri ad, müxtəlif mükafatlar verildi.

Milli kinomuzun inkişafında danılmaz xidmətləri olan Heydər Əliyev bir sıra filmlərin yaranmasında təşəbbüs göstərmişdir. İncəsənətin bütün sahələrində olduğu kimi, Azərbaycan kinosunun inkişafı Ulu Öndərin adı ilə bağlıdır. Heydər Əliyevin söyləri nəticəsində kino istehsalı bərpa olundu, bir neçə film yaradılıb Sovet senzurasından keçdi. Arxiv sənədlərini araşdıran kinoşünaslar kino tarixinin 2 avqust 1898-ci il tarixinə aid olduğunu aşkar etmişlər. Həmin gün kino işçilərinin peşə bayramı kimi qeyd olunur. Hakimiyyətə gəlişi ilə fəaliyyətində canlanma hiss olunan Azərbaycanfilm maraqlı sənət nümunələrini tamaşaçıların ixtiyarına təqdim etdi.

Eldar Quliyevin Rüstəm İbrahimbəyovun ssenarisi əsasında çəkdiyi “Bir cənub şəhərində” filmi daxili baxışdan sonra tənqid olunaraq, onun kütləvi nümayişinə qadağa qoyulur. Azərbaycan SSR Mərkəzi Komitəsinə birinci katib təyin olunan Heydər Əliyev “Bir cənub şəhərində” filmi tamaşaçıya qaytarır.

“Bir cənub şəhərində” filmindən başqa tamaşaçılara qaytarılan digər film isə “İstintaq” filmi oldu. Bu film də sovet senzurasından keçmədiyinə görə onun ekranlara çıxmasına maneələr olsa da, Heydər Əliyevin gördüyü tədbirlər sayəsində “İstintaq” filmi də şöhrət qazandı.

Kino sahəsini xüsusi qayğı ilə əhatələyən siyasi xadim tarixi filmlərin yaranmasına şərait yaratmışdır. Azərbaycançılıq ideologiyasına xüsusi önəm verən Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə “Kitabi-Dədə Qorqud” motivləri əsasında bədii film çəkildi. Milli düşüncə, azərbaycançılıq ideologiyası geniş əks olunduğu üçün Heydər Əliyev qədim yazılı abidə olan “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanının araşdırılması və tədqiq edilməsinə görə alimlərə şərait yaratmış, 15 may 1999-cu ildə isə “Kitabi-Dədə Qorqud”un 1300 illik yubileyinin layiqincə keçirilməsi barədə fərman imzalamışdır [1].

1979-cu ildə Ənvər Məmmədخانının ssenarisi əsasında çəkilən “Babək” filmi Sovet kino tarixinin ən bahalı filmləri sırasına daxil edilmişdir. Belə ki, Heydər Əliyevin qayğısı sayəsində ümumittifaq büdcəsindən filmin çəkilişlərinə xeyli miqdarda vəsait ayrılmışdır. Qeyd olunanlar, “Ulduzlar sönmür”, “Nəsimi”, “Nizami” filmlərinin çəkiliş proseslərini nəzarətdə saxlaması Heydər Əliyevin elmə, mədəniyyətə verdiyi yüksək qiymətin təcəssümünü əks etdirir.

Teatrı çox sevən Heydər Əliyevin teatrların fəaliyyətlərinin genişləndirilməsində xüsusi rolu olmuşdur. Ulu öndər həmişə tamaşadan sonra yaradıcı kollektivlə görüşərək öz tövsiyyələrini verirdi bu da sənət adamlarının məsuliyyətlərini daha da artırırdı.

“Əsl məhəbbət haqqında”, “Xüsusi təyinat”, “Birinci”, “Lider”, “Patriot”, “General”, “Moskva, Kreml”, “Tale”, “Bir həsədin tarixi”, “Professional” filmləri Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyətini əks etdirən uğurlu filmlərdir. ümummilli liderin fəaliyyətini əks etdirən bu cür filmlər, sənət əsərləri, ədəbi əsərlərdən gələcək nəsillər çox şey öyrənəcəklər.

Ulu öndərin mədəniyyətimizin inkişafı ilə bağlı ideyaları müasir dövrdə də davam etdirilir. Mədəniyyət obyektlərinin təmir olunması və yenilərinin tikintisi, kinoteatrların, teatr binalarının təmir olunması buna əyani sübutdur. Bakı şəhərində bütün teatr binaları təmir olunmuşdur. Azərbaycan mədəniyyətinin dünyaya integrasiyası istiqamətində ən mühüm hadisələrdən biri isə Bakının İslam Mədəniyyətinin Paytaxtı elan edilməsi oldu. Milli mənəvi dəyərlərimizə qayğısında Heydər Əliyev fondunun prezidenti YUNESKO və İESKO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın xidmətləri danılmazdır. 2005-ci ildə görkəmli muğam ustaları ilə birgə keçirilmiş dəyirmi masadan sonra Bakı şəhərində Beynəlxalq Muğam Mərkəzinin yaradılması qərara alınır və 2008-ci ildə Prezident İlham Əliyev və xanımı Mehriban Əliyeva Mərkəzin açılışını etdilər. Mərkəzin ümumi sahəsi 7.5 min m² olmaqla Azərbaycanın qədim musiqi aləti tarix hissələrini xatırladır.

Heydər Əliyev və mədəniyyət siyasəti

Ədəbiyyat siyahısı:

1. Əl-Fələh Adil Abdulla. Heydər Əliyev və milli mənəvi dəyərlər / A. A. Əl-Fələh; elmi red. A. Paşazadə; rəy. V. M. Məmmədəliyev, F. Qasımzadə. – Bakı: Qismət, 2007. – 108 səh.
2. Hüseynova İradə Mehdiqulu qızı. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu: monoqrafiya /İ. M. Hüseynova; elmi red. Ə.M.Həsənov. – B.: Təhsil, 2004. – 472 səh.
3. Ülvi Almaz. Ədəbiyyat ömrü yaşayan əbədiyyət memarı /A.Ülvi; red. N.Süleymanov. – Bakı: Nurlan, 2004. – 80 səh.

**Gunel Karimli,
Gulnara Gurbanova**

PATRON OF AZERBAIJAN CULTURE

Summary: During the reign of Heydar Aliyev, statues of outstanding personalities who left a deep mark on the history of the Azerbaijani people were erected in prominent places in Baku, and house museums were created. Heydar Aliyev knew very well that the transformation of great personalities into monuments will have an extremely positive effect on strengthening the national feelings of the people.

The great leader, who returned to power at the request of the people, brought a new atmosphere to the Azerbaijani culture, which faced difficulties for a while after our country gained independence, and gave a new impetus to its progress. Artists who went abroad returned to their homeland, and a number of artists were given honorary titles and various awards.

Key words: Azerbaijani culture, Heydar Aliyev, development of our culture, national cinema, film production